

УДК 351.746.2

І.П. Бондаренко

**ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ ОПЕРАТИВНОЇ
ОБСТАНОВКИ ОПЕРАТИВНИМИ
ПІДРОЗДІЛАМИ МВС УКРАЇНИ**

В статті розглядаються проблемні питання вивчення та аналізу оперативної обстановки, які виникають у оперативних підрозділах МВС України.

Ключові слова: *оперативна обстановка; аналіз оперативної обстановки; оперативні підрозділи; інформація.*

В статье рассматриваются проблемные вопросы изучения и анализа оперативной обстановки, которые возникают у оперативных подразделений МВД Украины.

Ключевые слова: *оперативная обстановка; анализ оперативной обстановки; оперативные подразделения; информация.*

The questions of problems of study and analysis of operative situation are examined in the article, which arise up at operative subdivisions of Ukraine.

Key words: *operative situation; analysis of operative situation; operative subdivisions; information.*

Основою організації діяльності правоохоронних органів необхідно вважати аналітичну роботу, яка являє собою постійний дослідницький процес управління), що охоплює широкий комплекс організаційних заходів і методичних прийомів щодо вивчення та оцінки інформації про стан, структуру та динаміку злочинності і рівень громадського порядку, про результати практичної діяльності державних органів по виконанню поставлених перед ними правоохоронних завдань, а також про умови, в яких ці завдання виконуються, що забезпечує цілеспрямоване управління та оцінку ефективності керівних впливів [1, с. 146-152].

Аналіз стану оперативної обстановки є важливим елементом організації оперативної роботи. В оперативних підрозділах перш за все необхідно організувати концентрацію всієї інформації, яка надходить із різних оперативно-розшукових та інших джерел, для подальшого її використання. Крім того, вивченню підлягають матеріали оперативно-розшукових справ, кримінальних справ, результатів проведення окремих заходів тощо.

Так, згідно з даними Держкомстату України та Департаменту інформаційних технологій МВС України про злочини за 2010 рік зареєстровано злочинів у межах України - 500902, що на 15,2 відсотка більше, ніж за 2009 рік (434678 злочинів). З них тяжких та особливо

тяжких - 178947 злочинів за 2010 рік, що на 15,8 відсотків більше, ніж за 2009 рік (154529 злочинів). Якщо розглядати розкриті злочини, то в 2010 році їх кількість становила 324483, що на 8,6 відсотків більше, ніж за звітний період 2009 року. Кількість нерозкритих злочинів у 2010 році становила 218949, що відсотках становить той же показник, що і у 2009 році (165576)[4].

Метою даної статі є вивчення проблемних питань, які виникають при вивченні та аналізі оперативної обстановки оперативними підрозділами МВС України.

Так, на основі аналізу вихідної інформації плануються заходи щодо виявлення конкретних обставин, уточнення і перевірки отриманих даних, а також усунення виявлених причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів.

Вивчення оперативної обстановки має забезпечити, з одного боку, своєчасне виявлення найбільш істотних негативних тенденцій у стані злочинності і діяльності підрозділів карного розшуку на території обслуговування та реагування на ці зміни, а з іншого – на основі поступового нарощування інформаційного потенціалу за різними параметрами оперативної обстановки забезпечити комплексність, глибину і масштабність її аналізу та оцінки для вироблення загальних стратегічних управлінських рішень, які мають кардинальний характер. Реалізація цих завдань досягається визначеною періодичністю і послідовністю аналізу та оцінки різної за обсягом та змістом інформації. Така періодичність і послідовність вивчення оперативної обстановки створює каскад оцінок, інформаційна база яких має зростати та розширюватися і, врешті-решт, охоплювати всі компоненти оперативної обстановки.

Іншим самостійним напрямком вивчення оперативної обстановки є частковий аналіз, мета якого полягає в дослідженні окремих і конкретних проблем правопорядку та діяльності органу внутрішніх справ. Такі проблеми найчастіше виявляються у ході загального аналізу або формулюються вищестоящими суб'єктами управління, а часом самі по собі висуваються повсякденним життям [2, с. 358-359].

Особливе значення в діяльності оперативних підрозділів має саме аналіз оперативної обстановки на лініях обслуговування. Для цього вивчаються статистичні дані про кількість та види злочинів, які вчиняються (в окремих мікрорайонах, на вулицях, у скверах та інших об'єктах), зіставляються з даними за минулі аналогічні періоди (як правило, за місяць, квартал, півріччя, рік), виявляються тенденції

щодо зменшення чи збільшення кількості вчинених злочинів. Такі дані групуються за основними ознаками, а саме: види злочинів; місце, час, спосіб і мотиви їх вчинення; об'єкт злочинного посягання (гроші, одяг, автомоботранспорт тощо). На цій підставі можливо визначити причини та умови, які сприяють вчиненню злочинів.

Глибокий і всебічний аналіз оперативної обстановки дозволяє оперативним працівникам правильно оцінити завдання, які їм належить вирішити, встановити недоліки існуючої системи заходів боротьби зі злочинністю, забезпечити їхнє усунення та здійснити необхідні заходи організаційного характеру (наприклад, реорганізувати роботу по напрямом оперативному обслуговуванню, змінити дислокацію патрульно-постової служби, при цьому пости і патрулі наближити до місць можливого вчинення правопорушень). Так, при вивченні діяльності того чи іншого об'єкта (підприємства, установи, організації) зосереджується увага на стані його охорони, перепускного режиму, осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів та правопорушень, тощо. Вивчається робота адміністрації та громадських організацій з кадрами, практика їхнього реагування на факти порушень дисципліни, проступків та злочинів, що вчиняються працівниками на об'єктах обслуговування.

Отже, розробка на основі отриманих кримінологічних даних пропозицій та висновків для прийняття управлінських рішень, спрямованих на удосконалення боротьби зі злочинністю і становить мету такого аналізу.

Під час комплексного обстеження території та розміщених на ній окремих об'єктів перевіряються: наявність освітлення вулиць, площ, дворів, під'їздів, стан охорони магазинів, складів, баз, їхня технічна оснащеність, виявляються місця, де збираються підлітки та особи з антигромадською поведінкою.

Найбільш об'єктивні і достовірні відомості про причини злочинів та умов, що сприяють їх вивченню, як правило, отримуються в ході розслідування кримінальних справ.

Вивчення матеріалів певних груп кримінальних справ (за видами злочинів, категоріями осіб, що вчинили їх, за часом, способом вчинення тощо) дозволяє визначити необхідні заходи щодо усунення виявлених причин злочинів та умов, які їм сприяють.

Постійний аналіз і узагальнення матеріалів адміністративної, слідчої та оперативно-розшукової практики дозволяють встановлювати місця, де найчастіше можуть вчинятися злочини, час їх вчинен-

ня, визначати найбільш поширені види злочинів та правопорушень, отримувати інформацію, що характеризує конкретних правопорушників, і своєчасно організувати проведення заходів спрямованих на недопущення вчинення ними злочинів.

Не викликає сумніву твердження, що необхідність об'єктивного аналізу дійсності повинна передувати прийняттю рішення. На цю обставину звертали увагу і відомчі нормативні акти.

Разом з тим, достовірність та надійність висновків та пропозицій, що випливають з аналізу, здебільшого обумовлені належним рівнем його інформаційного забезпечення.

Так, на думку Поливода В.В., неможливо зробити глибокий та всебічний аналіз оперативної обстановки, а також правильно оцінити завдання, які їм належить вирішити, за таких причин:

1. Латентність злочинів.
2. Умисна перекваліфікація злочинів при прийнятті заяв та повідомлень про злочини від громадян з різних причин.
3. Недовіра населення до органів внутрішніх справ.
4. Постійне внесення змін до чинного законодавства.
5. Неповний та невсебічний розгляд заяв та повідомлень громадян працівниками карного розшуку.
6. Прийняття рішення за заявами та повідомленнями громадян, яке не відповідає дійсності [3, с. 114].

Погоджуючись з наведеними причинами, на нашу думку, необхідно зазначити, що достовірність та надійність висновків та пропозицій, що випливають з аналізу оперативної обстановки, здебільшого обумовлені належним рівнем його інформаційного забезпечення.

Вважаємо за необхідне зазначити, що саме аналіз стану злочинності на основі місячної інформації, а також за результатами роботи за квартал, півріччя, дев'ять місяців та рік повинен передбачати вивчення та оцінку кількості зареєстрованих злочинів в цілому по як по територіям так і по окремим лініям обслуговування; мотиви цих діянь; територіальну поширеність, місце, спосіб та час їх вчинення; найбільш характерні коливання (зростання, зниження) рівня злочинності, а також причини таких коливань; контингент осіб, що вчиняють різноманітні злочини (їхні соціально-демографічні, психологічні та кримінологічні ознаки, специфічні особливості злочинної та дозлочинної поведінки); ефективність профілактичних, оперативно-розшукових та інших заходів впливу, що застосовуються до зазначеного контингенту; конкретні причини та умови, що сприяють вчи-

ненню окремих конкретних злочинів; результати роботи оперативних підрозділів у боротьбі з певним видом злочину, який аналізується, ефективність розстановки та використання наявних сил та засобів відповідно до оперативної обстановки.

Таким чином, вважаємо, що для детального аналізу та комплексної оцінки оперативної обстановки певний проміжок часу оперативні підрозділи повинні мати (крім зазначених матеріалів відомчого характеру) відомості, що надходять від закладів державної статистики (про демографічну характеристику населення; планову і фактичну чисельність робітників та службовців по галузям народного господарства, про стан безробіття); з відділу підприємництва держадміністрації (про локалізацію торговельних підприємств усіх форм власності, що займаються торгівлею алкогольними напоями, питомій вазі спиртних напоїв у торгівлі продтоварами); з відділу охорони здоров'я (про кількість та соціально-віковий склад осіб, що хворі на хронічний алкоголізм, осіб, взятих на облік, у зв'язку з вживанням ними наркотичних засобів, психічно хворих); зі служби зайнятості населення (про безробітних), з податкової інспекції (про існуючі борги та неплатежі між підприємцями, а також взаємні претензії); з відділу освіти (про стан зайнятості молоді в учбових закладах); з комітету в справах молоді та спорту (про кількість неповнолітніх, потребуючих пильної уваги у вихованні, залучених до спортивних секцій, про проведення масових спортивних заходів); від житлово-експлуатаційних господарств, будинкоуправлінь (про осіб працездатного віку, які ніде не працюють та не навчаються, і живуть відверто на незаконні прибутки).

Використана література:

1. Гридаченко В.В. Проблеми реалізації фактичних даних, отриманих в результаті здійснення ОРД / В.В. Гридаченко // Вісн. Запорізь. юрид. ін-ту. - Запоріжжя, 1999. - № 2 (7). - С. 146-152.
2. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: [підручник] / за заг. ред. Ю.Ф. Кравченко. - К.: МВС України, 1999. - 700 с.
3. Поливода В.В. Аналіз та оцінка оперативної обстановки на території обслуговування підрозділами карного розшуку / В.В. Поливода // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 1. - С. 112-114.
4. Стан та структура злочинності в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk@/publish/control/main/uk/publish/article/233004>